

Лекція № 1. **“Методика навчання української мови” як наука і навчальна дисципліна**

План

1. Методика навчання української мови як галузь лінгводидактичної науки.
2. Предмет, завдання і структура методики навчання української мови як навчальної дисципліни. Джерела вивчення курсу .
3. Зміст шкільного предмета «Рідна мова» у початкових класах.
4. Зв'язок методики з іншими науками. Наукові засади побудови курсу методики навчання української мови в початкових класах.
5. Основні методи дослідження лінгводидактичної дійсності.

Методика навчання української мови як галузь лінгводидактичної науки

Лінгводидактика

Загальна
лінгводидактика

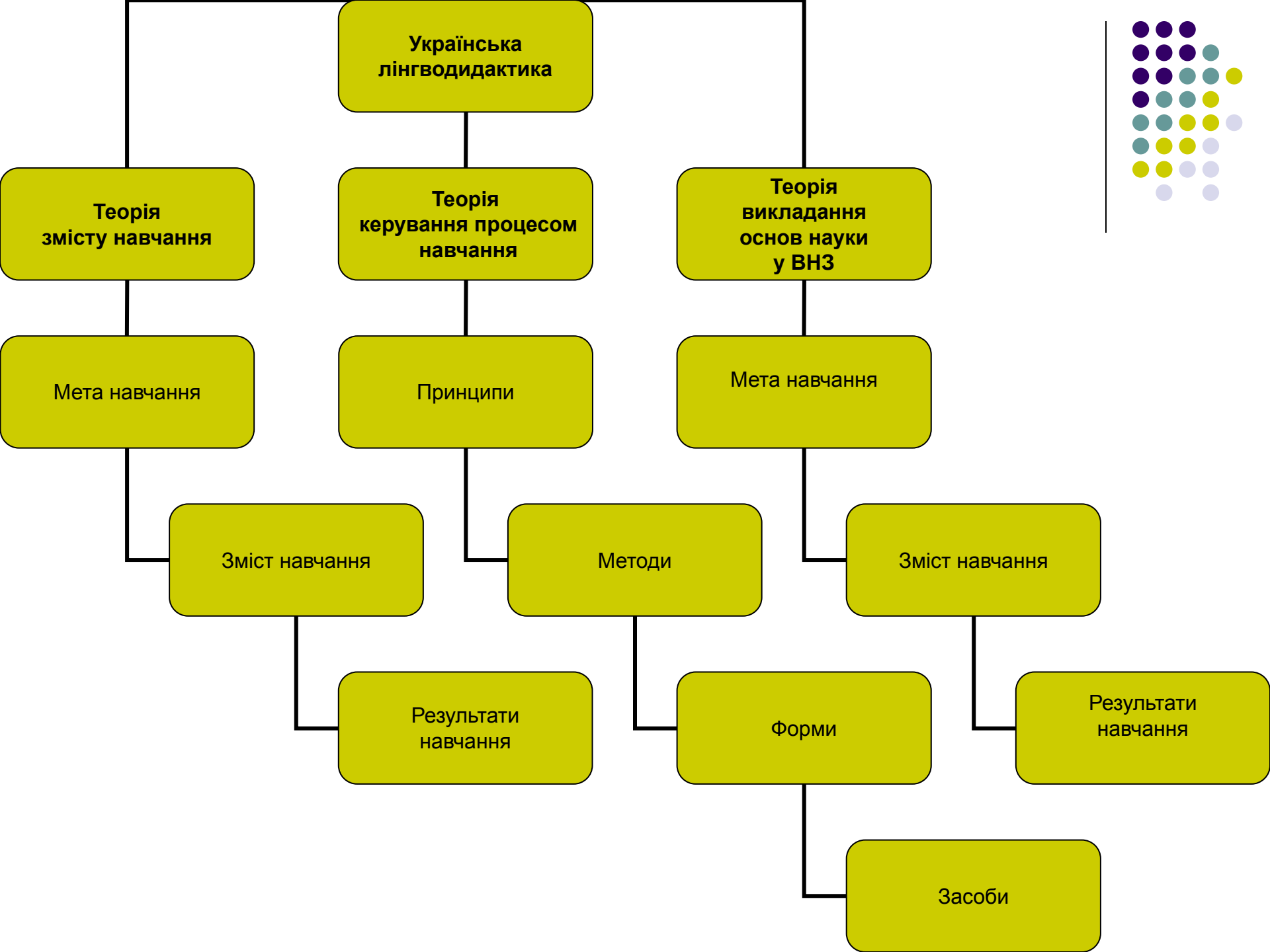
Українська
лінгводидактика

Методика
навчання
української мови
в початковій
школі

Загальні
закономірності
навчання мов

Закономірності
Навчання
української мови

Закономірності
навчання
української мови
молодших
школярів

Об'єкт і предмет методики як науки

- **Об'єктом вивчення методики** є навчально-мовленнєва діяльність учнів.
- **Предметом вивчення методики** є процес розвитку українського мовлення й навчання української мови дітей молодшого шкільного віку

3. Предмет, завдання і структура
навчальної дисципліни

“ Методика навчання української
мови в початковій школі ”

Методика мови як навчальна дисципліна

I – Теоретична частина, яка встановлює місце і завдання навчання мови в школі, формулює наукові основи методики, розглядає історію виникнення і розвиток методів початкового навчання

II – Практична частина, яка пропонує конкретні методи, прийоми навчання, розкриває механізм впровадження їх у життя школи, тобто становить технологію вчительської праці.

Завдання МВУМ як навчального курсу

- опанування майбутніми вчителями шкільних **програм і підручників** з рідної мови, розуміння **закономірностей** формування знань, умінь і навичок молодших школярів у галузі мови,
- оволодіння студентами **принципами, формами, методами і прийомами** ознайомлення школярів з нормами української літературної мови та правопису
- **- здійснення на цій основі мовленнєвого розвитку дітей, підвищення їхньої мовленнєвої культури, тобто**
формування мовної особистості учня

Програма курсу МВУМ

2к.ІІс	ЗМ 1	Методика навчання грамоти.	Залік
3к. Іс	ЗМ 2	Методика розвитку зв'язного мовлення.	
3к.ІІс	ЗМ 3	Методика класного та позакласного читання.	Залік
4к.Іс	ЗМ 4	Методика вивчення елементів фонетики, словотвору, граматики, орфографії, лексикології та синтаксису.	Екзам
4к.ІІс		Науково-дослідна діяльність студентів	Курс. Робота педпра ктика

№ тижня	Перелік питань, які вивчаються на практичному (семінарському, лабораторному) занятті	Використання технічних засобів навчання, програмного забезпечення, засобів діагностики	Самостійна робота студентів		Форми контролю
№ лекції			зміст	г о д .	
2	<p>Добукварний період навчання грамоти в початкових класах</p> <p>1.Зміст і завдання добукварного періоду навчання грамоти. Обсяг знань, умінь і навичок учнів на кінець добукварного періоду навчання.</p> <p>2.Діагностування ступеня готовності дітей до навчання грамоти.</p> <p>3.Методи і прийому розвитку усного зв'язного мовлення й мислення першокласників.</p> <p>4.Використання ігрових прийомів у навчанні шестирічок рідної мови.</p>	<p>Букварі, зошити для письма.</p> <p>Використання схем:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні періоди навчання грамоти та їх завдання; - <p>Діагностування готовності дітей до навчання грамоти:</p>	<p>1. Порівняльний аналіз програм навчання дітей рідної мови у д/з і школі.</p> <p>Формулювання критичних зауважень..</p> <p>2. Аналіз добукварної частини «Букваря».</p> <p>3. План бесіди за сюжетним малюнком «Букваря».</p> <p>4. Добір ігрових</p>	4	<p>Бесіда з основних питань теми.</p> <p>Опитування</p> <p>Перевірка конспекту</p> <p>Опитування, перевірка анотацій</p> <p>Проведення фрагменту уроку</p> <p>Модель</p>

Програмові вимоги до опрацювання ЗМ

основні поняття і сучасний стан науки;

Вимоги шкільної програми та зміст шкільних підручників з кожного розділу;

- систему вправ і методику їх проведення
- психолого-педагогічну, методичну літературу, статті в ж. «Початкова школа», книги педагогів-новаторів;
- самостійну роботу з курсу методики,
- спостереження й аналіз уроків учителів,
- зміст, якість, оцінка виконання завдань учнями в робочих та контрольних зошитах
- розробляти зміст уроків різних типів,
- виготовляти дидактичні матеріали, засоби унаочнення;
- ознайомитися з методикою дослідження якості роботи вчителя: рівнем знань, сформованості умінь, навичок учнів з кожного розділу шкільної програми.

• Лекції

• Практичні заняття

• Самостійна робота студентів

• Педагогічна практика

Основна література :

- Г.П.Коваль, Н.І.Деркач, М.М. Наумчук. Методика викладання української мови: Навч.посібник для студ. педін. – Тернопіль: Астон, 2008. – 287 с.
- М. М. Наумчук. Сучасний урок української мови в початковій школі (методика і технологія навчання). – Видання друге, доповнене. – Тернопіль: В-во Астон, 2005. - 352 с.
- М. С. Вашуленко. Українська мова і мовлення в початковій школі. – К., Освіта. – 2006.
- Методика навчання української мови в початковій школі/ За ред. М.С. Вашуленка. – К.,2010. – 360 с.
- Програма для середньої загальноосвітньої школи 1-4 кл. К.: Поч. школа, 2006.- 432 с.
- Державний стандарт початкової освіти. – К., 2011.

Додаткова література:

- Л.О.Варзацька. Рідна мова і мовлення : інтегровані уроки (методичний посібник). – К., 2000. (Для 1, 2, 3 кл. окремо)
- М. С. Вашуленко. Навчання грамоти в 1 класі. – К.1986.
- Скрипченко, Прищепя. Уроки письма в 1 класі. – К.,1986.
- Г. Коваль. Звукобуквений аналіз на уроках української мови в початкових класах. – Тернопіль, 2004
- І.Ф.Кирей, В.А.Трунова. Методика викладання каліграфії в початковій школі. – К., 1994.
- Каліграфічні хвилини на уроках рідної мови// БВПШ. – 2005. - №12.
- Навчання в 2 класі. Українська мова. Читання. – К.: Освіта, 1992. (Білецька, Вашуленко, Скрипченко, Савченко, Гудзик)
- М. М. Наумчук. Українська мова. 2 клас. Дидактичні матеріали. – Тернопіль, 2002.
- О.Н.Хорошковська. Уроки української мови в 2 класі. – К.1987 (Слухання, словникова робота, вимова, читання, вивчення букв, діалог, монолог, письмо, уроки).
- Науково-методичний журнал „Початкова школа”
- Щотижневик «Початкова освіта»
-

■ 4. Зміст шкільного предмета
«Рідна мова» в початкових
класах

Головні завдання початкового етапу

навчання української мови:

- 1) вироблення в учнів мотивації до вивчення рідної мови;
- 2) гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання-розуміння, говоріння, читання й письмо),
- 3) навчання роботи з дитячою книжкою,
- 4) формування умінь будувати писемні зв'язні висловлювання;
- 5) ознайомлення з найважливішими складовими мовної системи,
- 6) загальний розвиток особистості - інтелектуальний, моральний, вольовий.

Основні змістові лінії мовної освіти

- **Мовленнєва** (комунікативна) - розвиток умінь слухати, говорити, читати і писати ;
- **мовна** (лінгвістична – забезпечує відповідний обсяг знань про мову, умінь і навичок їх використання в мовленнєвій діяльності;
- **соціокультурна** (лінгвоукраїнознавча) уявлення про звичаї, побут українського народу, визначні події та постаті в історії України ,
- **діяльнісна** - уміння аналізувати, порівнювати, виділяти головне, узагальнювати мовні факти.

Курс початкового навчання української мови

- Мова і мовлення;
- Текст.
- Речення;
- Слово (сюди належать підрозділи „Значення слова”, „Будова слова” і „Частини мови”);
- Звуки і букви.

Сутність початкової літературної освіти

- розвиток повноцінних навичок читання,
- ознайомлення школярів з дитячою літературою в поєднанні жанрових форм, авторської й тематичної різноманітності,
- художньо-естетичне освоєння тексту й дитячої книжки,
- формування творчих здібностей.

Підручники для початкової школи:

- Скрипченко Н.Ф., Вашуленко М.С.
Буквар: Підручник для 1 кл.
чотирирічної початкової школи. – К.:
Освіта, 2006.
- Вашуленко М.С., Гудзик І.П.,
Пономарьова К.І., Прищепа О.Ю.
Українська мова (2-4 кл.). – К., 2006.
- - Савченко О.Я., Мартиненко В. О.
Читання (2-4 кл.). - К., 2006.

Зв'язок МВУМ з іншими педагогічними науками

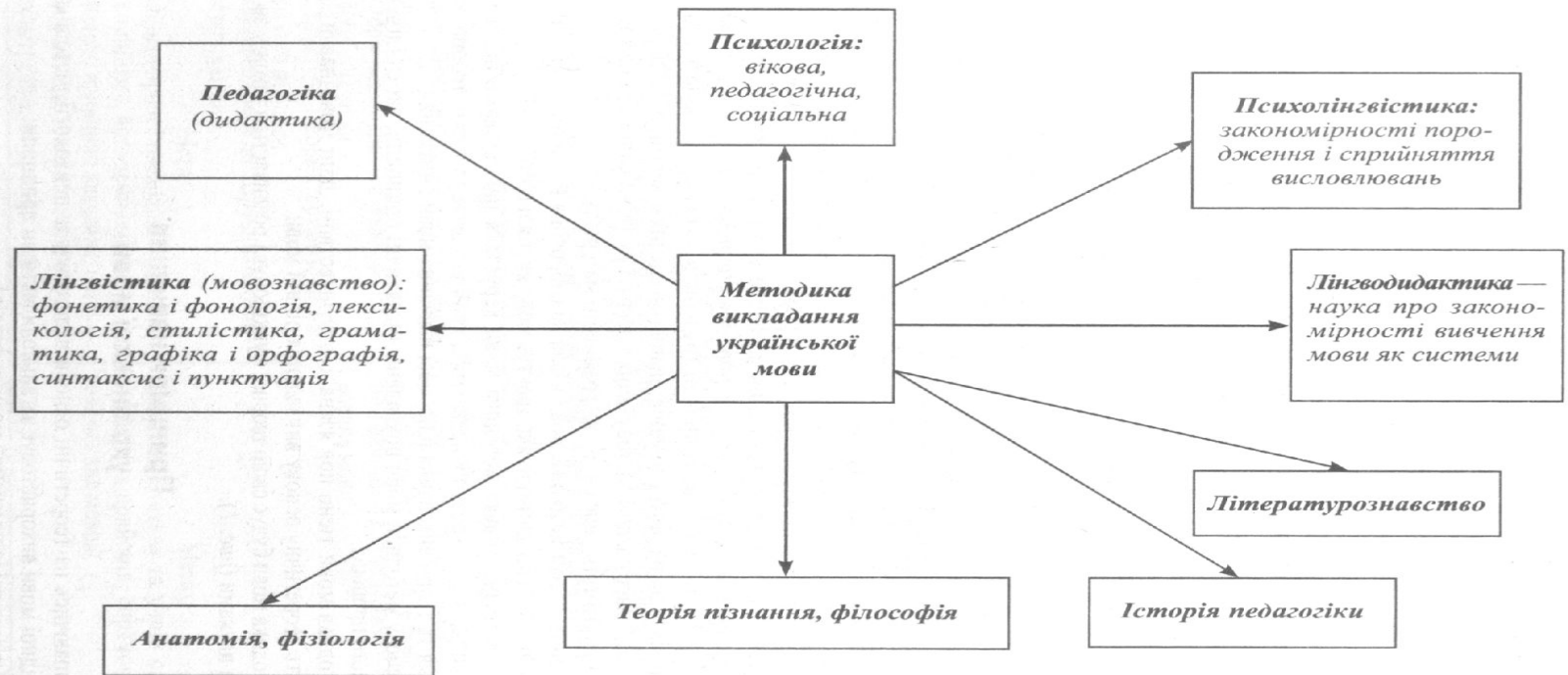

Рис. 1. Зв'язки методики викладання рідної мови з іншими педагогічними науками

Зв'язок методики з іншими науками.

Завдання до самостійної роботи студентів

Реферат «Зв'язок методики навчання
рідної мови з іншими науками.

Методологічні засади лінгводидактики»

Форма контролю: бесіда за планом
рефератів, перевірка рефератів.

Основні методи дослідження лінгводидактичної дійсності

- **Метод** науково-педагогічного дослідження — спосіб дослідження лінгводидактичних процесів формування мовної особистості, встановлення об'єктивних закономірностей навчання мови.
- **Методика дослідження** — процедура, послідовність пізнавальних і перетворювальних дій, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Методи наукового дослідження

Теоретичні методи

- вивчення й аналіз літератури за темою дослідження;
- аналіз наукових здобутків, висвітлених у дисертаціях, монографіях, проблемних статтях;
- аналіз змісту чинних програм, шкільних підручників, методичних посібників,
- теоретичне осмислення передового досвіду роботи вчителів.
- моделювання навчально-виховного процесу.

Емпіричні методи:

- **спостереження та аналіз** навчально-виховного процесу,
- **аналіз** планів і конспектів **уроків**;
- **бесіди** з учителями й учнями,
- **анкетування** вчителів і учнів,
- **аналіз** усних і письмових **робіт** учнів,
- вивчення шкільної **документації**;
- вивчення й узагальнення передового педагогічного **досвіду** роботи вчителів-словесників ;
- констатувальний зріз;
- педагогічний **експеримент** (пошуковий, формувальний, контрольний),
- соціологічні методи, **тестування**;
- Діагностування рівня мовленнєвого розвитку.

Основні поняття теми

- Лінгводидактика
- Методика навчання української мови
- Структура лінгводидактики
- Об'єкт, предмет методики навчання мови
- Змістові лінії предмета "Українська мова"
- Методи науково-педагогічного дослідження
- Теоретичні, емпіричні методи